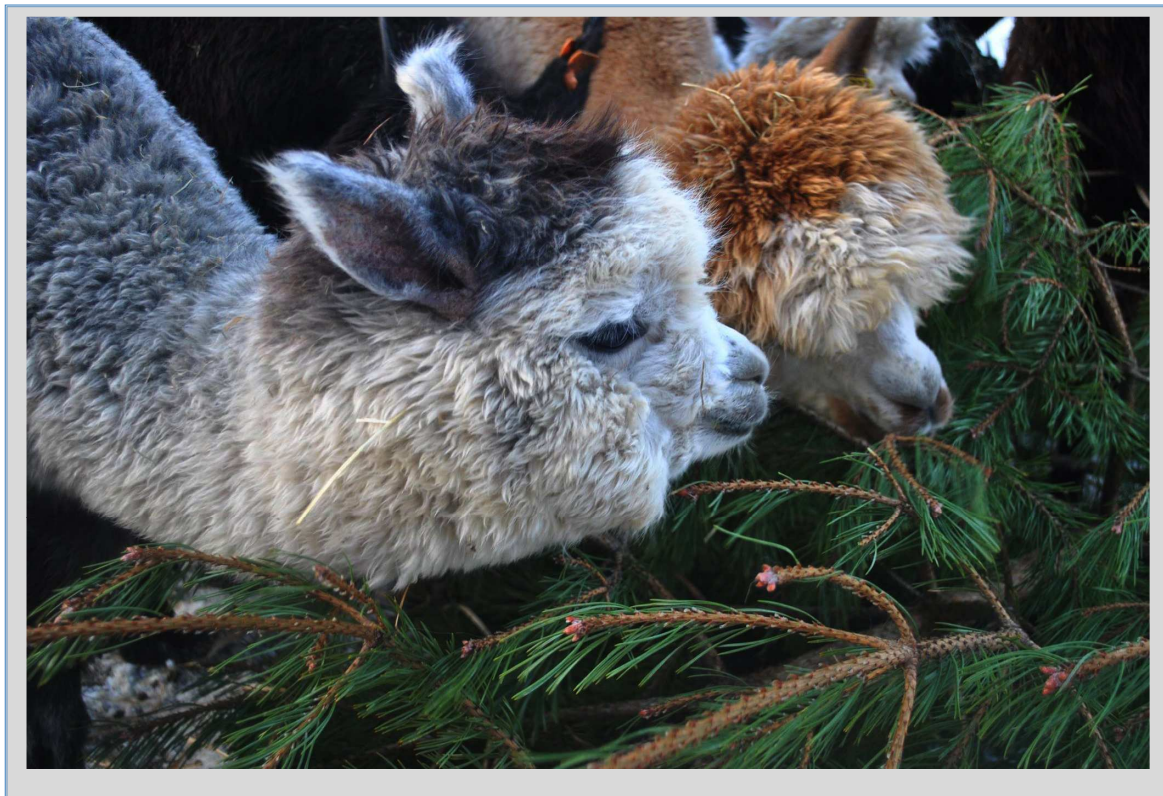

Dette er NC Jazz for Etta. Født 17.05.2014

Dette bildet ble publisert på Facebook den 25.01.2015. Lille Jazz ser både uskyldig og søt ut, og det er hun også, men hun ble også en katalysator for en rekke hendelser som i regi av Mattilsynet (MT) sin maktmisbruk, arroganse, respektløshet og kunnskapsløshet førte frem til tap av liv på en bakgrunn av et tilsynelatende panikkartet handlingsmønster fra MT og VI.

Vi har alle lest tilsvarende setninger andre steder tidligere, og har tenkt for oss selv «her er det mer til historien», «MT jobber beinhardt for å holde dyrehelsen god, men er mange ganger nødt til å foreta upopulære avgjørelser som gjør eiere fortvilte» og «at de har et høyt kompetansenivå er hevet over enhver tvil». Vi pleide å tenke slik.

Vi hørte til gruppen som forsvarte MT og Veterinærinstituttet (VI). Det gjør vi ikke lenger, og vi skal dokumentere hvorfor.

Som eiere av dette hoppeføllet så vi at hun hadde fått problemer med øremidd. Tørr hud på innsiden av øret, og nederst ved roten på øret er et typisk tegn på dette, så vi ba dyrepasser ta kontakt med veterinær for å gi henne korrekt behandling.

Det som fulgte ble en (så langt) tre måneder lang svært belastende erfaring for dyr og mennesker.

Systemfeil i tospannet Mattilsynet-Veterinærinstituttet

Vi i Knapper Alpakka har siden oppstarten hatt mye med MT og VI å gjøre, både på lokal- og regionalplan, og vi har også hatt en del å gjøre med hovedkontoret, som del av de importere av alpakka vi har gjennomført. Som regel har kommunikasjonen gått greit, ettersom vi på lokalt plan har opparbeidet et godt tillitsforhold til MT. Vi har alltid fulgt reglene, og mer til.

Men i det siste har det skjedd så mye foruroligende at vi må revurdere vårt forhold til MT og VI. Tilliten er brutt på flere nivåer. Spesielt gjelder dette tilfeller ifbm «saueskabb»-saken som startet i januar 2015. Vi har sett forvarslar på hvor mye makt MT har, og ikke alltid forvalter korrekt. Vi har i tidligere saker sett en manglende evne til å tolke lovverket konsekvent.

Etiske retningslinjer for statstjenesten

1.2 Hensynet til statens omdømme. Den enkelte ansatte plikter å utføre sine oppgaver og opptre utad på en etisk forsvarlig måte, og slik at det ikke skader statens omdømme.

Saueskabb-sakens start

Ettersom vi skulle ha dyr fra en import i en karantene på gården ble alle dyrene flyttet til Namnå noen mil unna oss. Av dyrehelsemessige grunner fant vi i september 2014 å måtte flytte de i all hast til Oddan i Kyrksæterøra. Der var de når et bilde av en cria (føll) ble publisert, og vi så noe som kunne være et middangrep på øret. Vi ba de tilkalle veterinær for behandling. Veterinær kom en mandag, behandlet og tok prøver som han ville se på i mikroskop, sistnevnte uten avtale med oss. Prøven ble sendt til MT/VI, også uten at vi fikk informasjon om dette. Torsdag dukket MT opp på gården og formelig raidet gården, og satte den i isolasjon sammen med en annen gård. En halvtime etter at vi fikk telefonen fra Oddan om hendelsen ble saken rapportert på MT/VI sine nyhetstjenester, som i sin tur ble rapportert videre til aviser i hele Norge og internasjonalt.

Forvaltningsloven §17 og §18

På kort tid var nyheten internasjonal. Ikke bare at det i Norge var påvist saueskabb på alpakka, men også at det var Oddan Alpakka og Knapper Alpakka som hadde det på sine gårder. «Besetning fra Hedmark som er flyttet til Sør-Trøndelag» er identifisering av besetningen. Det er ikke mange som har alpakka, og folk vet hvor de er. Ja, vi ble sinte, ikke minst fordi det var plent umulig å fortelle MT at alpakkaer ikke får saueskabb.

Forvaltningsloven §13: «tekniske innretninger og fremgangsmåter samt drifts- eller forretningsforhold som det vil være av konkurransemessig betydning å hemmeligholde av hensyn til den som opplysningen angår.» (Her er det snakk om ordet «Saueskabb» som er feil, stigmatiserende og skremmende og burde vært tilbakeholdt til fakta lå på bordet.)

Dette var helt utenfor vår kontroll, da vi ikke fikk noen informasjon. Vi kunne ha gitt informasjon om at alpakkaer ikke får saueskabb og spart myndighetene sjenansen ved denne overskriften.

Etiske retningslinjer for statstjenesten

3.2 Aktiv opplysningsplikt

Staten har en aktiv opplysningsplikt. Statsansatte skal alltid gi korrekte og tilstrekkelige opplysninger, enten det er til andre myndigheter, selskaper, organisasjoner eller innbyggere. I noen sammenhenger vil dette innebære at man uoppfordret skal gi nødvendige opplysninger av betydning for behandling av saken.

Vi har hele tiden bestridt at dyrene hadde saueskabb, noe vi har hatt rett i hele tiden. Om Jazz har hatt P. ovis vil vi vite først når rapporten om ciraen har antikropper i blodet eller ikke foreligger.

Kort om symptomer på sauskabb:

- Svært smittsom
- Intens kløe
- Væskeutsvedning
- Gule skorper som brer seg under ulla
- Løsning av ulla

Ifølge tidslinje og historikk har Jazz hatt midden i fem måneder på gården hun var. Det var alpakaer, sau, geit og kanin på gården, i alt ca 45 dyr, som alle var i kontakt med hverandre i denne tiden. Ingen dyr hadde kløe, hoderisting eller hengeøre. Ingen hadde noen kliniske tegn på sykdommen. Og ingen andre enn Jazz har midden.

Se vedlegg 1 for utfyllende informasjon og historikk om denne midden.

En tidslinje:

- 25.1.2015: Bildet av Jazz blir publisert.
- 27.1.2015: Veterinær kommer og gir Jazz en sprøyte med Dectomax og tar en prøve av øreinnhold.
- 29.01.2015: MT møter mannsterke opp på gården, setter gården i isolasjon fordi det er en A-sykdom, «saueskabb», på gården. Vi får telefon fra Oddan om dette, og en halvtime etterpå publiserer VI en artikkel om «Saueskabb påvist på alpaka» med dommedag i teksten. MT følger opp umiddelbart med egen artikkel, og deretter var det nyhet ikke bare i aviser landet over, men også internasjonalt. De fleste dyr blir tatt prøve av, inkludert Jazz, men ingen kliniske funn blir påvist.
- 06.02.2015: Alle ciraer får Dectomax.
- 19.02.2015: Alle ciraer får Dectomax.
- 19.02.2015: MT tar prøve av fire ciraer inkludert Jazz.
- 02.03.2015: Alle voksne får Dectomax.
- 12.03.2015: Alle voksne får Dectomax.
- 19.03.2015: MT tar prøve av Jazz og et par andre utvalgte dyr.
- 26.03.2015: Alle dyra får Dectomax.

Behandlingen fremstår som tilfeldig. Effektiv bekjempelse av smittsom sykdom krever behandling av hele flokken samtidig.

Vi får fremdeles ikke informasjon fra MT eller VI. Informasjonen vi får er kun den vi oppsøker selv, og den vi får fra dyrepasser. Det vi møter fra MT er taushet eller videresending av spørsmål mellom avdelingene, uten at noen svarer.

Etiske retningslinjer for statstjenesten

«3.2 Aktiv opplysningsplikt

Staten har en aktiv opplysningsplikt. Statsansatte skal alltid gi korrekte og tilstrekkelige opplysninger, enten det er til andre myndigheter, selskaper, organisasjoner eller innbyggere. I noen sammenhenger vil dette innebære at man uoppfordret skal gi nødvendige opplysninger av betydning for behandling av saken.»

Det er våre dyr og vi er glad i de. Dyra ble testet av folk som ikke bryr seg om de og ikke vet hvordan de skal håndteres. Vi sitter 60 mil unna og vet ingenting om dyrenes skjebne som påstått påvist A-sykdom. Sitat fra MT sin inspektør: «det er sauene vi er redde for» og ikke lenge etter kom det trusler om avlivning av alpakaene.

Men vi har altså fortsatt kun ett føll i en besetning på 45 hvor MT/VI mener P. ovis skal ha blitt påvist.

[Kommunikasjonsproblemer innad MT/VI-oppdretterne](#)

Ovenstående hendelsesforløp gir umiddelbart noen problemer som må tas opp:

Ingen i MT eller VI tok kontakt med hverken Oddan eller oss i Knapper Alpakka for å informere om hva som skjedde før raidet (order raid er velvalgt) startet. Ingenting om protokoller som skal følges ved *mistanke* om A-sykdommer, ingenting.

Forvaltningsloven §11: «Forvaltningsorganene har innenfor sitt sakområde en alminnelig veiledningsplikt. Formålet med veiledningen skal være å gi parter og andre interesserte adgang til å vareta sitt tarv i bestemte saker på best mulig måte»

- Knapper Alpakka har ikke mottatt et vedtak på båndleggingen av besetningen sin i Trøndelag!
- Ingen myndighet har uoppfordret tatt kontakt med oss som eiere for å informere eller hjelpe.
- MT i Trøndelag mente først det handlet om *Sarcoptes scabiei* sp., og ikke *P. ovis*, noe som skapte ytterligere forvirring.
- MT sin inspektør i Trøndelag ga Oddan forbud mot å snakke med oss i Knapper Alpakka om saken (!!). Det viser en total forakt for oss som eiere som sitter 60 mil unna og lurte på hva som skjer med dyra våre. Spesielt på bakgrunn av at MT ikke så det som sin oppgave å informere.
- Brorparten av dyra hos Oddan var eiet av oss. Dette blir ikke anerkjent av MT eller VI.
- MT/VI tok opp saken i forbindelse i møte med Den norske alpakkaforening hvor samarbeide var tema. Ikke alle alpakkaoppdrettere er medlem der, og foreningen informerer uansett kun sine egne medlemmer. Knapper Alpakka er ikke medlem av Den norske alpakkaforening.
- A-sykdommer fører gjerne til avlivning av dyr. I lang tid lurte vi på om våre dyr kom til å bli avlivet pga. øremidd.
- Da MT til slutt tok kontakt, var det for å kreve informasjon om våre klienter. Vi viste, og begrunnet vår motstand, fordi vi ønsket å beskytte vårt og våre dyrs ry. Vi var sinte, skremt og følte oss overkjørt av MT/VI sitt maktmisbruk. Vi var uenig i diagnosen, og det er vi fortsatt. Alpakkaer får ikke saueskabb. De smitter heller ikke andre arter med midden som forårsaker saueskabb hos sau. [1, 3, 7, 14]
- I stedet for å få informasjon om prosedyrer fikk vi presentert paragrafer som sa vi ikke hadde rettigheter. Enten MT liker det eller ei så har MT med folk å gjøre og skal vise respekt nok til å kunne informere på en saklig måte. Å invitere dyreeier på lag er alltid en god strategi. Dette var ikke en sak om dyremishandling, og våre rettigheter er dermed juridisk og moralsk intakte.
- Vi har all informasjon om egne og andres dyr som har vært på gården, og ga MT all informasjon de ba om, selv om vi protesterte da det ble forlangt at vi umiddelbart ga gateadresser, fritt tilgjengelig for inspektøren på nett, da vi var tre timer unna hjemmet vårt.
- Det er ikke mulig å få testresultater direkte fra VI. Det er heller ikke mulig å selv kjøre tester på samme testmateriale slik at uavhengige eksperter kan brukes i en så alvorlig sak som dette. Dette er kritikkverdig. Alle skal kunne etterprøves.
- Naboer ble advart mot kommunikasjon med Oddan i så alvorlig grad at barna deres ikke fikk lov til å leke med barna til Oddan.
- MT i Hemne fikk beskjed om at det ikke var saueskabb i besetningen. De ringte da til naboen og sa det var en annen midd. Vi kan ikke annet enn å stille spørsmålstegn ved kompetansen til visse inspektører.

Vi som dyreeiere fikk ingen informasjon om kontaktbesetninger var smittet. Dette var informasjon vi måtte oppsøke selv. Vi fant ingen som var smittet.

Forvaltningsloven §17 og §18

Kommunikasjonsproblemer utad MT/VI-verden

MT krisemaksimerer situasjonen utad på sviktende faglig grunnlag, uten tanke på hvordan dette påvirker eierne av dyrene:

- Nyhetene ble publisert før vi ble informert.

- Vi fikk ingen mulighet til å uttale oss eller anledning til å samarbeide med nyhetsutsenderne for mer nøyaktighet i nyhetssakene. (en mindre alvorlig feil var at alle dyrene ble oppgitt å være fra samme Chilenske import)
- Nyhetene inneholdt flere feil som var alvorlige og egnet for å skremme publikum, og feilinformasjon så ut til å ha vært lagt til fordi det passet historien man ønsket å formidle. Eksempel er påstanden om at morddyret var «nettopp» importert. Hun ble importert i 2011, for fire år siden.
- Vi ga klar beskjed om at vi ikke aksepterer at våre dyr blir brukt for å bygge opp under MT/VI sitt ønske om å skape et utiltalende bilde av alpakka. Likevel har en rekke sentrale personer i MT, VI og Koorimp valgt å ikke respektere dette og har tatt tur i nasjonens aviser for å proklamere «Saueskabb påvist på alpakka!».

Matloven §27: «Tilsynsmyndigheten kan videre gi relevant informasjon til allmennheten når forbruker- eller andre samfunnshensyn taler for det.»

Alpakka kan ikke få saueskabb. Overskriften og artiklene har vært stigmatiserende og skremmende for publikum, og de har vært usanne. Hva er relevant ved å gi informasjon som er usann?

Manglende evne til å høre på eksperter

Etter flere år med aktivt medlemskap i alpakkasamfunnet verden over har vi fått en mengde informasjon å bruke i vårt hold av alpakaer. Det har også gitt oss et uvurderlig nettverk av eksperter på dyrehelse generelt og kamelider spesielt. Vi har et godt bibliotek av bøker og artikler skrevet av alpakaekspert, både for veterinærer og for legmenn. Det er viktig å være klar over at den informasjonen vi har ikke er noe vi har funnet på selv, men er hentet fra eksperter.

All informasjon fra oss ble møtt med skepsis, sådd tvil ved og forkastet.

- Vi tilbød på et tidlig tidspunkt både bøker, rapporter og eksperter til MT/VI sin hjelp i saken, men MT/VI avfeide dette.
- Vi ga i tillegg uoppfordret fra oss referanser, som igjen ble ignorert, men fant likevel referanser sitert i den faglige vurderingen. [7]
- MT sine folk kalte oss hånlige «professorer». En mente vi umulig kunne vite noe om ektoparasitter, rett etter å ha ment saken handlet om *Sarcoptes scabiei*.
- Da vi sendte over viktige rapporter fra internasjonale eksperter ved Universitetet i Iowa [8] på temaet fikk vi tilbake fra avdelingsdirektør i VI: *Jeg har ingen kommentar.*

Ignorering av viktige elementer ift alvorlighet av situasjonen

Det var lett å få inntrykk av at det var viktigere å lage en skandale ut av situasjonen enn å handle på faglig grunnlag:

- Det ble meldt at «dette var første gang på hundre år saueskabb var påvist i Norge og slikt skal vi ikke ha igjen», men hvorfor *P. ovis* ikke har vært et problem på hundre år ble ikke nevnt. Ivermectin er årsaken til manglende tilfeller av saueskabb siden 1894, og den er fortsatt tilgjengelig. [1]
- Gården Oddan hadde allerede svært liten kommunikasjon med omverdenen ift dyreutveksling. Situasjonen var lett å kontrollere. Både Oddan og Knapper Alpaka har alltid satt dyrehelse først, og ville frivillig vært med på kontrollprogram. Et raid uten noe forhåndsvarsel mot Oddan var helt unødvendig og ble oppfattet som et overgrep.

Etiske retningslinjer for statstjenesten

«1.1 Hensynet til innbyggerne

Både som myndighetsutøver, tjenesteyter og forvalter av betydelige samfunnsressurser, plikter statsforvaltningen - og dermed den enkelte ansatte - å ta hensyn til innbyggernes interesser, tilstrebe likebehandling og opptre med respekt overfor det enkelte individ.»

- Ansvarlig veterinær for vår besetning i Knapper Alpakka ble ikke kontaktet.
- På fem måneder fra criaen kom til Oddan hadde den ikke smittet noen av de over 40 dyrene på gården, inklusive sin mor som den diet på.
- Mor til criaen ble utpekt som bærer av midden, og det ble rapportert at hun var **nettopp importert** på MT sine sider. **Hun ble importert i 2011**. På denne tiden hadde hun altså ikke klart å smitte andre enn sin cria, hvis mordyret har hatt P. ovis vel å merke.
- Ingen andre alpakkaer hadde midd eller symptomer på middangrep i besetningen.
- Ingen andre dyr på Oddan, inklusive sauene som til tider samarbeidet med alpakkaene hadde midd.
- Knapper Alpakka har frivillig på tidlig tidspunkt i vår alpakkavirksomhet innført tiltak for å hindre mer enn nødvendig kontakt med andre besetninger, også ifbm besøk og bedekninger av andres hopper. Dette ville MT fått vite dersom de hadde spurt.
- Knapper Alpakka har full oversikt over kontaktbesetninger og forflytninger, som del av loggføring av alt dyrehold. MT stilte mangelfulle spørsmål for å få oversikt over hvilke besetninger som burde sjekkes. Vi ga full informasjonen likevel, men den ble oversett. Vi ble spurt om informasjonen vi allerede hadde **sendt** et par dager senere. Ingen har siden kommunisert til oss hvordan kontroller på kontaktbesetninger har gått, og dermed gitt oss mulighet til håndtering av saken fra vår side. Vi oppsøkte informasjonen selv direkte fra dyreeiere.
- Dersom MT/VI hadde kontaktet kamelideksperter eller sjekket litteratur ville de funnet at **alpakkaer ikke kan få saueskabb og at det ikke finnes et eneste rapportert tilfelle av alpakka som har smittet andre produksjonsdyr med P. ovis**. Å omtale saken som «saueskabb påvist på alpakka» sender kun signaler om uvitenhet i MT/VI. I tredje versjon av MT sin artikkel på saken ble tittelen endret til det noe mer presise «saueskabbmidd påvist...», men andre feil gjensto.

Forvaltningsloven §17 og §18

Problemer med testgjennomføring

Selv om MT/VI ikke har villet gi oss informasjon om hva som foregår får vi denne informasjonen likevel ved privat initiativ.

Etiske retningslinjer for statstjenesten

«3.2 Aktiv opplysningsplikt

Staten har en aktiv opplysningsplikt. Statsansatte skal alltid gi korrekte og tilstrekkelige opplysninger, enten det er til andre myndigheter, selskaper, organisasjoner eller innbyggere. I noen sammenhenger vil dette innebære at man uoppfordret skal gi nødvendige opplysninger av betydning for behandling av saken.»

«Saueskabb»-saken har blitt håndtert på kritikkverdig måte også dyrehelsemessig sett:

- Det ble tatt flere prøver av flere dyr som ble lagt i samme prøveglass. Dermed var det ikke mulig å finne ut hvilke dyr som eventuelt hadde midd.
- Samme prøveklut ble brukt på ørene til flere dyr. MT kunne lett ha overført midd fra øre til øre gjennom flokken.

Matloven §19: «Enhver skal utvise nødvendig aktsomhet, slik at det ikke oppstår fare for utvikling eller spredning av smittsom dyresykdom.» Dette gjelder også MT sine inspektører.

- Inspektøren i Hemne advarte dyrepasser om at dyr kunne bli avlivet ettersom det nå var to dyr smittet av P. ovis. Testrapporten viser tydelig at det er snakk om to forskjellige testmetoder, ikke to forskjellige dyr. Å ta en telefon av dette slaget til dyrepasser er svært betenkelig.
- Parasittbehandling ble **ikke gjennomført på alle dyra samtidig**. Dermed kunne behandlede dyr smittes på ny.
- Informasjon innad i MT/VI går på kryss og tvers. I noen tilfeller satt hovedkontoret med informasjon Trøndelag ikke hadde. Noen ganger hadde Elverum-kontoret informasjon Trøndelag ikke hadde.

Noen ganger hadde Elverum info vi etterspurte, men var ikke villig til å gi det fra seg. Vi så det på historikken til dokumentet når det endelig kom oss i hende.

Oversikt over logiske brister

For å oppsummere vi vi gjerne påpeke noen logiske brister som MT/VI bør ta inn over seg:

- Alpakkaer får ikke saueskabb. At norske myndigheter hevder at det er «påvist saueskabb hos alpakka», gjentatte ganger i flere media, har fått mang en internasjonal ekspert til å heve øyenbrynet. [14]
- Saueskabb er en A-sykdom. P. ovis er ikke en A-sykdom. Båndleggingen av besetningen skjedde som følge av påstått påvist saueskabb. Dette er ikke korrekt. Kaniner har P. ovis, men ikke en type som forårsaker saueskabb. Det samme gjelder stammen P. ovis som alpakka kan ha. Båndleggingen er derfor ikke gjort som følge av funn av A-sykdom.
- Det er enighet om at Psoroptes ovis er meget smittsom. Criaen som hadde øremidd har vært hos Oddan i fem måneder. *Ingen* andre firbente viser tegn til smitte. Sauene har delt beite med alpakkaene til tider, men er ikke smittet.
- MT sin egen inspektør skrev en rapport den dagen flokken ble båndlagt, hvor friske velholdte dyr ble beskrevet, sterkt motstridende til almenntilstanden til et dyr med saueskabb. [18] Utdrag av Tilsynsrapport 30.1.2015: *Hovedinntrykk. Godt dyrehold. Alle dyr virker friske, med god almenntilstand.*
- Ingen av dyrene hos Oddan hadde eller har symptomer på «saueskabb».
- Alpakkaen har vært i Norge i over 10 år nå. Mange, og spesielt de første medlemmene hadde sauer og alpakkaer samtidig. Det er ikke rapportert et eneste tilfelle av «saueskabb» siden alpakka kom til Norge, og Psoroptes ovis er ikke påvist i denne perioden heller.
- Alpakka har blitt brukt som vokter for sau i over førti år i den vestlige verden. Hvis alpakkaen på noe tidspunkt hadde vist seg å være til fare for sauen ville det fort blitt slutt på det.
- Morddyret ble importert i 2011. Hvis hun har hatt P. ovis i 4 år uten å smitte andre enn sin egen cria bør klassifiseringen av P. ovis-stammen tilhørende alpakka sterkt revurderes.
- Morddyret hadde og ble behandlet for Sarcoptes sp og Chorioptes bovis. Hun hadde ikke øremidd.
- Psoroptes og Sarcoptes lever av kroppsvæsker og vil derfor bli drept av Dectomax. Chorioptes lever av avfall på huden og vil derfor ikke bli utryddet av Dectomax. Vi vil sende blodprøve for å sjekke Jazz for antikropper mot P. ovis.
- Vår veterinær ser ingen tegn til saueskabb. Hun har kjent flokken vår i to år, og så den senest samme dag vi flyttet den til Trøndelag.
- Veterinæren som ble tilkalt for å behandle criaen for øremidd kasterte også fire hingster. Han gjorde to grove feil, som førte til infeksjon hos 50% av de. Veterinæren som kom for å rydde opp i den saken var tydelig på at det ikke var saueskabb på åstedet.
- Ved prøvetaking nr 2 skrev MT sin inspektør i sin rapport 30.1.2015: *Det var vanskelig å få egnet prøvemateriale, da ørene var normale.*
- Ved prøvetaking nr 3 ble ingen midd funnet.
- Ved prøvetaking nr 4 fant VI både P. ovis og C. bovis. Dette er første gangen VI nevner C. bovis, mens vi har tatt dette opp helt fra første dag.
- Vi har selv valgt å få en veterinær til å ta prøver og sende til Laboklin, resultatet var negativt, ingen midd funnet. Likevel fortsetter VI å finne midd. Det var ti dager mellom VI og Laboklins prøver.
- Avdelingsdirektør i VI sier i en epost at det ikke er påvist saueskabb, men at midden som forårsaker saueskabb er funnet. Det bekrefter at VI sin artikkel om saken ikke er korrekt og bør endres, men det blir den ikke. Nå er det for sent å endre artikkelen, og et dementi er derfor på sin plass.
- MT mener midden må ha kommet fra 2011-importen, men har aldri spurt oss om hvor dyrene fra denne importen nå befinner seg. Hvilket vi for øvrig vet og kunne fortalt MT hvis spurt.
- Hvordan kan en smittsom sykdom med så tydelige symptomer være i en besetning i fire år uten at det blir oppdaget?

- Siden importen av alpakaer til Norge begynte har ingen andre dyr eller mennesker blitt smittet av sykdommer eller parasitter fra alpakaer. Derimot har alpakaer blitt smittet av andre dyr. [14]

Det er minst tre artikler om *P. ovis* og alpaka på VI sine sider. Overskriftene på artiklene er henholdsvis:

- Saueskabb påvist på alpaka
- Saueskabb hos – faglige vurderinger
- Saueskabbmidd (*P. ovis*)

Det er **noen** sauer som kan utvikle sykdommen saueskabb av *P. ovis*. Det er en rekke pattedyr som kan få *P. ovis* som ikke får noen sykdom av det og ikke smitter sau. Hvorfor er sykdommen fremhevet og ikke parasitten saken tross alt omhandler? **Se vedlegg 1.**

Om vårt dyrehold

Dyrehold har alltid vært vår fremste prioritet og vi gjør mer enn vi forskriftsmessig må for å sikre dyra våre. Vi gjør en rekke tiltak som MT/VI ikke krever:

- Alle dyr som kommer til gården vår blir satt i isolasjon. Det gjelder også dersom de bare er på kort besøk for f.eks. bedekninger.
- Alt utstyr blir vasket etter bruk.
- Transporter blir rengjort etter bruk.
- Vi bruker ikke samme test- eller behandlingsutstyr fra ett dyr til et annet.
- Vi krever sporbarhet på dyr som kommer til gården.
- Ved importen kontakter vi alltid myndighetene i landet for å sjekke sykdomsstatus, vi sjekker distrikter, stater og gårder vi vurderer å importere fra, og velger bort de som ikke kommer fra trygge områder, har det vi oppfatter som betenkelig dyrehold, eller ikke har orden i papirene. Derfor har vi eksempelvis aldri importert fra Storbritannia.
- Før MT vurderte det innførte vi elementer ved våre importen som f.eks. behandling for innvollsorm ved ankomst.
- All avføring samles opp også utenfor karanteneperioder, og innhegningene holdes så rene og tørre som overhodet er mulig.
- Alle dyreholdsmessige tiltak blir diskutert med veterinær og/eller MT. Fra nå av kun veterinær.
- Vi anbefaler alle våre alpakkekunder å ikke ha alpakaer sammen med andre dyr da andre dyr kan smitte alpakaer. Dette på bakgrunn av erfaring fra andre land med lang erfaring innen alpakkehold.
- Vi holder oss oppdatert på seneste forskning for dyresykdommer som rammer alpakaer, og har et ganske godt bibliotek av bøker og artikler spesielt rettet mot både veterinærer og legmenn.

Generelt sammendrag

Alpakaer har nå blitt importert i hundrevis til Norge over mange år, og fortsatt har ikke en eneste smittsom sykdom eller parasitt blitt overført fra alpaka til andre dyr eller mennesker her til lands. Dette ville vært relevant informasjon i artiklene med overskrift «1 av 3 alpakaer blir holdt sammen med produksjonsdyr». Alpakaen har kommet for å bli. MT/VI har åpenbart inntrykk av at alpaka er et sykdomsbefengt og skittent dyr. **Det stemmer ikke med virkeligheten.**

Etiske retningslinjer for statstjenesten

«1.2 Hensynet til statens omdømme

Den enkelte ansatte plikter å utføre sine oppgaver og opptre utad på en etisk forsvarlig måte, og slik at det ikke skader statens omdømme.»

MT/VI må sette seg inn i artens fysiologi og metabolisme, som skiller seg sterkt fra andre dyr, slik at mangel på kunnskap ikke hemmer det videre arbeidet til MT/VI, og tiltroen blant publikum svekkes ytterligere.

Måten «saueskabb»-saken har blitt håndtert på fra MT/VI er en serie overgrep mot oss og mot våre dyr, en nedvurdering av vår kompetanse på egne dyr og MT sin egen overvurdering av evne til å håndtere dyrene og kunnskapen om de. Criaen Jazz har nå panikk for sine ører og har en lengre rehabiliteringsperiode foran seg. Vi har ei annen hoppe som viser symptomer på katatoni ved kontakt med mennesker. Dyrlege Volden kan kontaktes for å bekrefte ovennevnte individs reaksjon. Sitat: «Hun har gitt opp.» Dette dyret fikk også «stressbreak» i fiberen nedover halsen. Vi har også ei hoppe som har kastet sin grundig planlagte og svært verdifulle cria. Dette har skjedd etter MT sin håndtering av dyret.

Vi har fortsatt ikke klart å overbevise verken MT eller VI om hvor sårbare disse dyrene er for stress som følge av akutte traumatiserende opplevelser, og/eller under kronisk stress. De kan bære på stress i årevis, og kan og har dødd av stress. Vi har ved gjentatte anledninger, og spesielt i forbindelse med importen fra Chile i 2011 forsøkt å informere MT om den katastrofale effekt stress kan ha på alpukka [3, 6]. Som MT vet ble fem criaer kastet, og vi hadde tre som var under 4 kg ved fødsel. Hoppa som mistet sin cria på Oddan var stresset av MT under hele sitt tredje trimester. Alle dyr er sårbare for dette, og MT bør ha tatt hensyn til det.

Dr Nancy A. Irlbeck, AOBA: «The third trimester, is when 90% of fetal growth occurs” [16]

4.4.2015.

Criaen på bildet ble kastet hos Oddan fire dager etter siste Dectomax-injeksjon. Denne criaen hadde høy kvalitet, og ville vært en av Norges få sølvgrå hingster av avlskvalitet. Criaen veide 4kg. Normalvekt for nyfødt er 6-10kg. Sannsynlig gjenværende drektighet var 5-6 uker, men det er vanskelig å bedømme kun fra vekt, da stress fører til lavere fødselsvekt og en svakere cria [20]

En alpakkaflokk er et samfunn. Det som påvirker en alpukka påvirker alle. De er veldig opprinnelige i sine instinkter som byttedyr, det er derfor viktig å vite hvordan man behandler en alpukka for å få en trygg flokk.

MT kom trampende inn i flokken med sin delegasjon uten kunnskap om hvordan man håndterer en alpukka, og stresset opp den ene criaen/føllet etter den andre med ukyndig håndtering og medisinerer. Mødrene ble stresset av at criaene ble stresset. Denne prosedyrene gjentar seg flere ganger, og en av criaene utviklet til slutt angstferd.

Gina Bromage: «The causes of pregnancy loss divide into infectious, genetic, nutritional and environmental»

“The most common of these are stress, and there are many stressors that can be responsible. Handling for husbandry procedures, transport, dog attack and heat stress are all possible causes.” [15]

Deretter går delegasjonen løs på de drektige hoppene, som i mange tilfeller er mødre til de allerede stressede criaene. Criaene blir mer stresset fordi mødrene blir stresset, de drektige blir stresset av at alle andre er stresset, og dermed har situasjonen eskalert til det punktet hvor en av førstegangsmødrene kaster criaen sin.

Dr Norm Evans: “The Major Cause of Alpaca Illness”

“Stress is a clinical syndrome in camelids implicated to cause abortion, premature births, third compartment ulcers, choke and ‘fiber breaks”” [6]

En alpakka er ikke en alpakka. Det er store kvalitetsforskjeller, og vi legger ned mye arbeid i selektiv avl for å få frem de best mulig produksjonsdyrene. Grå er en farge som er spesielt utfordrende å avle. Den kastede criaen var planlagt med omhu, og ville ha spilt en viktig rolle i det grå avlsarbeidet fremover. Vi holder MT ansvarlig for at hoppen kastet denne spesielle hingsten seks uker før hoppen ville, etter nesten et års drektighet, ha levert en sunn og flott grå hingst.

Matloven §22: Eier skal ha erstatning for husdyr som avlives etter pålegg jf. § 23, dør før slikt pålegg er gitt, eller dør som følge av pålagt behandling.

Criaens far er listet til salgs for kr 100000.

Dectomax/doramectin har en halveringstid som varierer fra 0,7 dager for geit til 2,7 dager for sau [19]. Det er ikke dokumentert hvor lang den er for alpakkaer, og flere doser Dectomax gitt raskt etter hverandre kan forårsake oppbygging av et høyt nivå doramectin i blodet med uønskede følger. Vi legger merke til at de i England på en flokk sau alvorlig angrepet av saueskabb anbefaler én sprøyte med doramectin for å holde sykdommen under kontroll [18]. Det er anbefalt med lavere doser doramectin for drektige enn for andre voksne [19], og dette ble ikke tatt med i betraktningen av MT. Våre har fått tre sprøyter enda de ikke har, selvsagt, noen symptomer på saueskabb. Vi setter spørsmålstegn ved MT/VI sin kompetanse på dosering av denne medisinen for alpakkaer, selv om denne informasjonen er lett tilgjengelig.

Hele flokken er preget av de to/tre siste måneders hendelser. Noen mer, andre mindre.

MT skal også være klar over at ikke mange dyrepassere ville tolerert å bli behandlet på den måten MT behandlet Oddan på, på grunn av andres dyr. De melder at de følte seg behandlet som kriminelle. Vi kunne ha blitt stående i en situasjon hvor dyrepasser meldte seg ut og vi ville ikke hadde hatt noen steder å gjøre av dyra på grunn av importkarantenen vår. Hadde vi ikke hatt noe sted å gjøre av dyra ville de da ha blitt avlivet? Sannsynligvis.

Hadde de blitt avvist av dyrepasser ville vi hatt 29 dyr med påstått A-sykdom uten et sted å være. MT må forstå at dette kunne blitt en realitet for oss og dyra på grunn av MTs fremgangsmåte.

Etiske retningslinjer for statstjenesten

«1.1 Hensynet til innbyggerne

Både som myndighetsutøver, tjenesteyter og forvalter av betydelige samfunnsressurser, plikter statsforvaltningen - og dermed den enkelte ansatte - å ta hensyn til innbyggernes interesser, tilstrebe likebehandling og opptre med respekt overfor det enkelte individ.»

Et smil og en vennlig setning som sa at nå skulle vi få oversikt, samt en rolig fremferd overfor dyra, ville gjort stor forskjell. Det handlet ikke om sekunder, det handlet ikke om liv eller død.

Vi er en av de få som har alpakka som primærnæring, og den ubalanserte pressen, og spesielt det gjentatte bruk av «saueskabb påvist på alpakka», **som er usant**, har påvirket vår personlige næring sterkt negativt økonomisk.

Det finnes ikke faglig grunnlag for å påstå at saueskabb er påvist hos våre dyr. Det er ulovlig å publisere informasjon som er usann og egnet til å skade en person eller en næring. At ytringene er skriftlige er en skjerpene omstendighet. Ref Straffeloven §247

MT har store, utvidede fullmakter, men må lære seg å forvalte denne makten bedre. Makt gir ansvar! MT tyr til makt som standard, i stedet for å kontakte dyreeier for å få til en positiv dialog og samarbeid. Vi ser en ukultur i MT, hvor ett kontor ikke kan kontakte et annet for å kritisere en avgjørelse, uansett om det er et direkte brudd på forskriftene det er snakk om. Dette er en ukultur som medfører en senkning av kvaliteten på MT sitt arbeid og mye frustrasjoner for oss som brukere.

I vårt tilfelle har det også ført til dårligere dyrehelse, økonomisk tap og død. Vi har aldri vært borti en organisasjon som ser intern kritikk avdelinger mellom som negativt og uønsket, men som innblanding.

Etiske retningslinjer for statstjenesten

«3.3 Ansattes ytringsfrihet

Statsansatte, så vel som alle andre, har en grunnleggende rett til å ytre seg kritisk om statens virksomhet og alle andre forhold.»

MT/VI skal være til tjeneste for det norske samfunnet. VI er en forskningsanstalt, og bør som sådan alltid være åpen for ny kunnskap.

Klagepunkter sammenfattet

Vi kritiserer MT/VI for følgende.

- Feilinformasjon gitt til publikum i flere media

Matloven §10: «Merking, **presentasjon**, reklame og markedsføring skal være **korrekt**, gi mottaker tilstrekkelig informasjon og **ikke være egnet til å villed**.»

- Skandalepregede oppslag i Media
- Benektelse av feil som er gjort, og uvilje til å rette det opp.
- Artikler konstruert for å passe MT sin agenda, som ser ut til å være uønskede import.

Matloven §27: «Tilsynsmyndigheten kan videre gi relevant informasjon til allmennheten når forbruker- eller andre samfunnshensyn taler for det.»

- Manglende kunnskap om dyrets adferd og hvordan det skal behandles.
- Manglende evne til å motta informasjon om hvordan dyrene skal håndteres.
- Helsen til dyrene våre ble satt i fare pga. ikke tilfredsstillende smittebeskyttelse dyr imellom fra MT-inspektørers side.
- MT sine inspektører var overdrevent tøffe med dyrene og har skadet de.

Dyrevernloven §3: «Dyr skal behandles godt og beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger.»

- Stresset rundt utrenet håndtering og medisinerer har ført **til en kastet cria bare uker før termin**.
- Ignorering av vår eiendomsrett til dyrene.
- Manglende svar på direkte spørsmål til MT, til tross for at vi kunne se svaret var tilgjengelig ut fra historikken på dokumentene vi til slutt fikk.

Etiske retningslinjer for statstjenesten

«3.2 Aktiv opplysningsplikt

Staten har en aktiv opplysningsplikt. Statsansatte skal alltid gi korrekte og tilstrekkelige opplysninger, enten det er til andre myndigheter, selskaper, organisasjoner eller innbyggere. I noen sammenhenger vil dette innebære at man uoppfordret skal gi nødvendige opplysninger av betydning for behandling av saken.»

- Ingen informasjon til dyreeier. Vi måtte lene oss på informasjon fra dyrepasser.

Forvaltningsloven §17 og §18

- Manglende respekt for kunnskap til dyreeier, og manglende innsikt i MT sin egen begrensede kunnskap.
- Uvilje til å motta informasjon, og til og med spydigheter servert under forsøk på gi informasjon.
- Båndleggingsvedtak ble kun sendt Oddan, og selv om vi eier broparten av dyra har vi ikke hatt et vedtak å forholde oss til.

Hvis, det er snakk om Psoroptes:

En risikovurdering av import fra Chile og Peru, ble mai 2000 levert fra AQIS. AQIS hadde 12 års erfaring med alpakka da de skrev rapporten:

“Psoroptes aucheniae has attracted particular interest because of its morphological **similarity** to Psoroptes ovis. However it is now **evident** that this mite is **host specific** and although a serious parasite of camelids it does not pose a threat to other livestock industries.” [14] Se også vedlegg

Midden blir ikke farligere selv om den bytter navn. Den hører til i egen stamme fortsatt, selv om den nå heter P. ovis. AQIS sin vurdering er underbygget i flere senere rapporter, og det finnes ingen rapporter som viser kryssmitte. Etter 40 år i den vestlige verden er det fortsatt ikke kommet en eneste rapport av smitte av P. ovis til andre husdyr. P. ovis er meldepliktig i de fleste vestlige land.

Vi forventer et svar på dette brevet, og imøteser tiltak som kan forhindre tilsvarende hendelser i fremtiden. Etter alle disse sidene har vi fortsatt mer informasjon om feilvurderinger og overgrep fra MT/VI vi kunne tilføye. Vi har valgt å ikke nevne navn da vi ser dette som et organisasjonsproblem fremfor personalproblem. Vi kan likevel oppgi navn ved forespørsel. Vi er spesielt skremt over mangelen på kompetanse hos enkelte inspektører, samt deres holdning til alpakka og dyreeiere. Noen avdelingskontorer er spesielt fiendtlige overfor alpakkanæringen.

Etiske retningslinjer for statstjenesten

«4.1 Habilitet

Statsansatte skal ikke opptre på en måte som er egnet til å svekke tilliten til deres upartiskhet.»

Alt vi har skrevet i dette dokumentet kan dokumenteres.

Vi imøteser deres snarlige svar. Vi forventer erstatning til både oss og Oddan Alpakka for de økonomiske tap MT/VI sin håndtering av denne saken har medført. Vi forventer også et dementi i de aviser MT/VI/Koorimp har fått utgitt artikler hvor det står «Saueskabb påvist på alpakka» eller lignende, og at artiklene skal inneholde korrekt og utfyllende informasjon til publikum.

The species Psoroptes ovis occurs worldwide, even in countries where sheep scab does not occur [8]

Referanser

Følgende referanser er benyttet ifbm arbeidet med «saueskabb»-saken og andre saker omtalt i dette dokumentet:

1. Murray E. Fowler, 2010. *Medicine and Surgery of Camelids, Third Ed.*
2. Anderson, Jones og Miesner, 2013. *Veterinary Techniques for Llamas and Alpacas.*
3. Hoffman, 2003. *The Complete Alpaca Book.*
4. Cebra, Anderson, Tibary, Van Saun og Johnson, 2014. *Llama and Alpaca Care.*
5. Kerstin de Verdier et. al., 2011. *alpacaKompass.*
6. C. Norman Evans, 2008. *Alpaca Field Manual, 3rd edition.*
7. Set Bornstein og Kerstin de Verdier, 2010. *Some important Ectoparasites of Alpaca (Vicugna pacos) and Llama (Lama glama).*
8. Iowa State University, 2009. *Sheep Scab.*
9. Vetnext.com. *Sheep Scab, Psoroptic Mange Mites in Sheep.*
10. Dr. Teresa Jacobson og Gail Vance, *Camelid Quarterly. The Mighty Mite.*
11. G. Swarnakar, D. Sharma, B. Sanger og K. Roat, 2014. *Infestation of ear mites Psoroptes cuniculi on farm rabbits and its anthroozoonosis in Gudli village of Udaipur District, India.*
12. Lora Rickard Ballweber, 2001. *Veterinary Parasitology The Practical Veterinarian.*
13. William J. Foreyt, 2001. *Veterinary Parasitology.*

14. *Australian quarantine and inspection service, 2000. Import risk and analysis for the importation of camelids from Chile and Peru.*
15. *Gina Bromage 2006. Llamas and Alpacas, a guide to management.*
16. *Dr. Nancy A. Irlbeck AOBA: Camelid Nutrition.*
17. *Claire Whitehead BVM&S MS, British Veterinary Camelid Society, Proceedings of 2007 conference. Camelid Neonatology.*
18. *National Animal Disease Information Service. Control of sheep scab.*
19. *PARASITIPEDIA.net*
20. *A. L. Fowden et al. 2009. Placental efficiency and adaptation: endocrine regulation*

[Lowverk, instruksjer, retningslinjer og forskrifter](#)

FOR-2002-06-27-732: Forskrift om bekjempelse av dyresjukdommer.

FOR-2006-02-14-199: Instruks til Mattilsynet, Distriktskontorene, vedrørende isolasjon og undersøkelse av dyr.

LOV-2009-06-19-97: Lov om dyrevelferd.

LOV-1967-02-10: Forvaltningsloven.

LOV-2003-12-19-124: Matloven.

LOV-1902-05-22-10: Almindelig borgerlig Straffelov.

Etiske retningslinjer for statstjenesten